

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема:

„Ниво на информираност на пациентите с хронично бъбречно заболяване по отношение на бъбречната трансплантация и значение на информираността при избора на бъбречно заместително лечение“

на д-р Александър Александров Петров

за присъждане на научна и образователна степен “Доктор”

Научен ръководител:

Проф. д-р Светла Василева Стайкова, дмн

Рецензент: Проф. д-р Емил Паскалев, дмн

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита на катедрен съвет на Втората катедра по вътрешни болести при МУ, УМБАЛ “Проф. д-р П. Стоянов” Варна. Той има 145 страници, 84 фигури 2 таблици и 1 приложение. Литературната справка включва 233 източника - 11 на кирилица и 222 на латиница, достатъчни за пълно обобщение по темата. Литературният обзор е подробен. Дисертационният труд е завършен, правилно структуриран с точно определени цел и задачи.

Основавайки се на данни на Световната здравна организация се представя значимостта на заболяемостта от хронично бъбречно заболяване (ХБЗ) в света - честота 13,4% (11,7-15,1%), както и брой на пациентите с ХБЗ-5ст. - между 4,902 и 7,083 на милион. Пациентите с ХБЗ-5ст. имат три възможности за лечение: хемодиализа (ХД), перитонеална диализа (ПД), бъбречна трансплантация (БТ). Определянето на информираността по отношение на БТ е с важно значение върху цялостната прогноза на заболяването и пряко рефлектира върху качеството на живота на реципиентите. Тази характеристика е значима и актуална при определяне на целта на дисертационния труд, която е точно формулирана. Правилно и ясно са формулирани основните задачи: 1. Изготвяне и оценка на нивото на информираност по отношение на ХБЗ; 2. Определяне нивото на информираност по отношение на БТ; 3. Определяне информираността на хората за

ХД като метод на заместително лечение; 4. Измерване нивото на информираност за ПД като метод на заместително лечение; 5. Разработване на план за Ръководство на пациенти с ХБЗ и методи за лечение въз основа, на които пациентът да направи информиран избор. Много интересен подход при разработване на проучванията е използването на хипотеза – тя допуска, че българският пациент не е достатъчно информиран за заболяването си и се нуждае от точна, синтезирана информация, която да му помогне да направи информиран избор по отношение на лечението му. Смятам, че хипотезата в много голяма степен отговаря на реалността.

Обект на изследване са 126 респондента, достатъчни за оформяне на изводи, правилно разделени в в четири групи: 1. Здрави контроли - 37; 2. Лица в преддиализен стадий (ХБЗ 1-4) - 20; 3. Лица, провеждащи заместително лечение на бъбречна функция (ХД и ПД) - 47; 4. Лица с трансплантиран бъбрек – 22. Изследваните лица попълват специално създадена анкетна карта, състояща се от пет панела – подробно описани. Проучването на информираността на населението е извършено с разрешение на КЕНИ на МУ-Варна с Протокол/Решение 106/30.09.2021 г. Правилно са използвани документален и исторически методи, добре описани, както и използваните статистическите методи. Данните са обработени статистически чрез SPSS v.20.

Значителната част от изследваните посочват, че човек има два бъбрека - 97.6%. Според 65.9% от анкетираните не е вярно, че ако бъбреците не болят значи човек е здрав. Съществена разлика се установява според образователната степен на изследваните лица ($p=0.049$), като според голяма част от лицата с начално и основно образование, ако бъбреците не болят, значи са здрави, докато голяма част от лицата със средно и висше образование не са съгласни с това твърдение. По-голяма част от изследваните лица са запознати, че хората страдащи от захарен диабет имат повишен риск от развитие на ХБЗ. При 68.3% от анкетираните се посочва, че тютюнопушенето е рисков фактор за развитие на ХБЗ. Не се установява разлика в мнението на изследваните лица според пола, възрастта и образователната степен. Голяма част от анкетираните - 76.2 %, определят намаляването на телесното тегло при пациентите със затлъстяване като благоприятен фактор за ограничаване на ХБЗ. Не се установява разлика в мнението на изследваните лица според пола, възрастта и образователната степен. Според значителна част от анкетираните - 79.8 %, честата употреба на обезболяващи медикаменти може да ув-

реди бъбреците и се установява значима разлика според изследваната група - $p < 0.05$. Най-голяма подкрепа на твърдението има от страна на пациентите с БТ.

Установява се съществена разлика в мнението на анкетираниите в четирите изследвани групи ($p = 0.004$), като пациентите с БТ са най-информирани относно запазването на бъбречната функция след даряване и трансплантиране на бъбрек.

Друга съществена разлика е установена по отношение на образователната степен ($p = 0.013$) - лица с по-високо образование в най-голяма степен са запознати, че даряването на един бъбрек не води до загуба на бъбречната функция.

Според 55.7 % от анкетираниите са информирани, че БТ в България е позволена при родство между донор и реципиент до първа съребрена линия или между съпрузи. Само 29.8 % от изследваните знаят характеристиката на кръстосаното донорство. В най-голяма степен правилното значение на кръстосано донорство знаят пациентите с трансплантиран бъбрек ($p < 0.001$). Само половината от изследваните посочват, че продължителността на живота на БТ пациенти е по-голяма от тази на пациентите на диализа (53.7 %), но не се установява разлика в мнението според пол и образование.

По-малко от половината изследвани лица са съгласни с твърдението, че в България пациентът трябва да е започнал диализно лечение преди да може да бъде трансплантиран (44.8 %), като не се установява съществена разлика според пола.

Резултатите показват, че пациентите с ХБЗ и техните близки имат по-голяма склонност да се съгласят да дарят органите на техните близки при настъпване на мозъчна смърт в сравнение със здравите контроли. Точно 74.8 % от изследваните лица са на мнение, че БТ пациенти имат по-добро качество на живот от пациентите на ХД или ПД. На това мнение са всички пациенти с трансплантация и по-голямата част от пациентите провеждащи хемодиализа.

По-малко от половината (48.4 %) от изследваните са информирани, че ХД не замества напълно функцията на здравия бъбрек. Установява се съществена разлика между мнението на лицата в изследваните групи ($p = 0.040$), като най-информирани са пациентите с БТ - 68.2%, а най-малко информирани са пациентите в преддиализен стадий - 36.8 % и здравите контроли - 37.1 %. Установена е съществена разлика в мнението на изследваните лица за качеството на живот при пациентите на ХД ($p = 0.013$) и образователната степен ($p = 0.003$). Най-информирани са пациентите с БТ.

Над 2/3 (67.0 %) от изследваните не са запознати с предимствата на ПД. Установена е съществена разлика в информираността според изследваната група ($p=0.003$).

В резултат на проучванията са оформени ясни и точни изводи:

1. Доказана е разлика в нивата на информираност на изследваните лица по отношение на ХБЗ според образователната степен и провежданото лечение - най-информирани са лицата с висше образование и бъбречна трансплантация.
2. Здравите котроли показват най-ниски нива на информираност по отношение на ХБЗ, провежданото лечение и факторите свързани с него.
3. Значителна част от изследваните лица нямат реална оценка за влиянието на рисковите фактори, като тютюнопушене, затлъстяване и употребата обезболяващи върху бъбречното здраве.
4. Лицата с ХБЗ не са запознати изцяло със законодателната уредба на Р. България по отношение на донорството, като над половината от анкетираните не са запознати с правата на пациенти с ХБЗ по отношение заплащането на медицинските услуги и лекарствата.
5. Най-добре са информирани за процедурата по даряване и трансплантация на бъбрек, пациентите на които им предстои БТ или вече са преминали такава процедура.
6. Основната част от пациентите на диализно лечение са добре запознати с процедурите свързани с подготовка и провеждане на лечението, но не могат да направят разлика между ХД и ПД.
7. Приблизително $\frac{3}{4}$ от изследваните лица потвърждават литературните данни, че БТ подобрява качеството на живот на пациентите с ХБЗ в сравнение с другите видове заместително лечение.

В заключение, ХБЗ е част от съвременната пандемия на хроничните, неинфекциозни болести и заема едно от челните места по честота и причина за смъртност. Повишаване на здравната култура на населението може да се осъществи и с проучвания в тази посока. Резултатите от настоящия труд потвърждават хипотезата за недостатъчно ниво на здравна грамотност на населението по отношение на ХБЗ и методите за заместително лечение на бъбречната функция. Установеният процент на незнание сред болни в преддиализен и диализен стадий доказва необходимостта от вземане на съответни мерки. С изработването на настоящия дисертационен труд се поставя начало на съз-

даването на специализирано Ръководство за тези пациенти за подобряване на здравната им култура.

Дисертационният труд има следните приноси:

Приноси с теоретичен характер:

1. Направен е подробен анализ на същността и значението на ХБЗ по отношение на общественото здраве и тежестта, която носи за болните здравната система.
2. Представен е задълбочен преглед на литературните данни за информираността и здравната грамотност на населението относно ХБЗ, рисковите фактори, прилаганите видове лечения и ролята им върху подобряване качеството на живот.
3. Доказана е разлика в информираността на лицата, които са пряко засегнати от заболяването и тези без здравословни проблеми.

Приноси с практико-приложен характер:


1. Изведени са основни пропуски и недостатъци по отношение на информираност и здравни познания на изследваните лица за същността на ХБЗ, провежданото лечение, рисковите фактори, промяната в качеството на живот и законовата уредба във връзка с органната трансплантация.
2. Разработен и е предложен алгоритъм на ръководство за превенция, диагностика, лечение и проследяване на пациентите с ХБЗ.
3. Формулирни са основните насоки на „Ръководство за пациенти с ХБЗ и методите за лечение“, въз основа на които пациентът да направи своя правилен избор.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд е правилно структуриран с тема, която не е обследвана в нефрологичен аспект у нас, което е предимство. Задачите са точно определени и решени със значими резултати, приносите са ясно представени със значима практическа характеристика - ръководство за пациенти с ХБЗ. Дисертантът има необходимите публикации във връзка с дисертационния труд. Това ми дава убедено основание да гласувам положително за дисертационния труд.

08.11.2021г.

София


/п/:

Проф. д-р Е. Паскалев, дмн